

Odstranění překážek v práci může přinést 10 miliard do veřejných rozpočtů ročně¹

KLÁRA KALÍŠKOVÁ

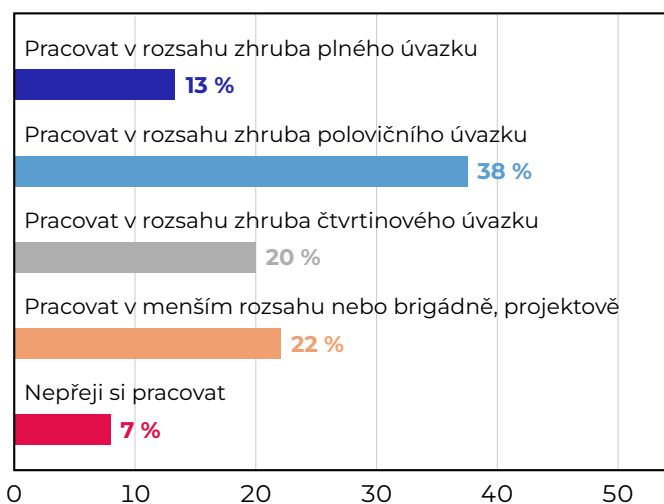
Jak by na příjmy veřejných rozpočtů dopadlo, kdyby všichni rodiče dětí do 4 let v Česku mohli pracovat podle svých preferencí? Tedy pokud by odpadly bariéry ve formě nedostatku předškolních zařízení, nebyl by nedostatek práce na částečné úvazky, odpadly by předsudky odsuzující práci pečujících o malé děti? Vyšší zapojení rodičů malých dětí na trhu práce by, kromě jiného, zvýšilo nejen výběr daně z příjmu, ale také z odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Dle našich odhadů to představuje potenciál zvýšení příjmů veřejných rozpočtů o 10 mld. Kč ročně. To například odpovídá veřejné institucionální podpoře výzkumných organizací ze strany ministerstva školství.

Česko v evropských statistikách dlouhodobě vykazuje jedno z nejnižších zapojení matek předškolních dětí na trhu práce. To koresponduje s nárokem na velmi dlouhou placenou rodičovskou dovolenou a s nedostatkem míst v zařízení péče o děti v raném věku. Podle mnoha indicií s tímto stavem rodiče a primárně ženy–matky spokojeny nejsou. Naopak nejrůznější šetření ukazují, že většina matek malých dětí by péči o ně ráda kombinovala např. s formou částečného pracovního úvazku.²

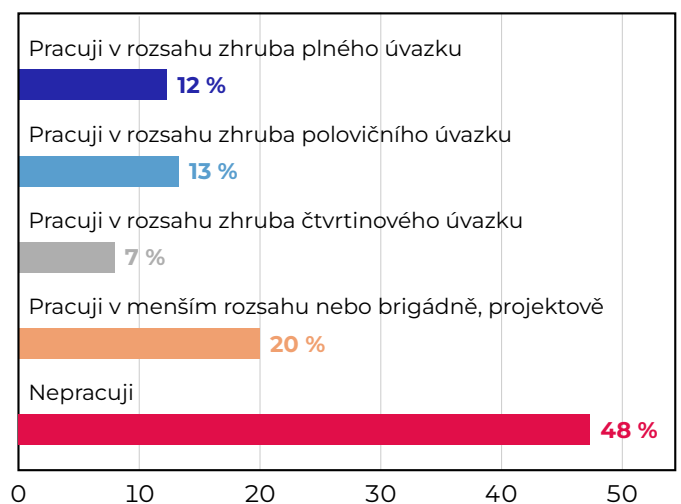
Naše odhady jsou založeny na šetření Mumdoos z roku 2024, na vzorku více než 10 000 matek dětí do 4 let věku (dále jen matky). Z šetření vyplývá, že 93 % matek by chtělo pracovat, většinou by ale preferovaly práci na částečný úvazek, pracovat na plný úvazek si přeje jen 13 % matek. Průměrná matka preferovala pracovat 17 hodin týdně. Ve skutečnosti pracuje jen asi polovina matek (52 %).

Preferované a skutečné pracovní zapojení matek dětí do 4 let věku

Preferované zapojení

Skutečné zapojení

Poznámka: Šetření mezi matkami s dítětem do 4 let věku. Zdroj: MUMDOO report 2024 „Flexibilní práce“. Dostupné online zde: <https://www.mumdoos.cz/report-flexibilni-prace>.

10 mld. Kč ročně = potenciál dodatečných příjmů veřejných rozpočtů díky realizaci pracovních preferencí matek.

Odhad potenciálního navýšení pracovní participace představuje rozdíl mezi **preferovaným úvazkem**³ a **úvazkem skutečným**.^{4,5} Potenciální navýšení participace a pracovních výdělků počítáme na základě údajů z šetření MUMDOO, které jsme propojili s reprezentativním vzorkem populace z šetření SILC (ČSÚ). Rozpočtové dopady počítáme pomocí mikrosimulačního modelu TAXBEN (Detailní popis metodologie naleznete v části *Zdrojová data a metodika* [↗](#)).

Nepracující matky: Jejich průměrný preferovaný úvazek je 12 hodin týdně. Hodinové mzdy, za které by mohly nepracující matky pracovat, odhadujeme v rozsahu 130 až 340 Kč za hodinu hrubého, v průměru 215 Kč/hod. Dnes nepracující matky by tak při svém preferovaném úvazku vydělávaly v průměru 11 tisíc Kč měsíčně. Takových žen je v populaci zhruba 210 tisíc.⁶ Jejich zapojení na trhu práce by podle našich simulací do veřejných rozpočtů přineslo dodatečných zhruba **9,1 mld. Kč ročně** na dani z příjmu a odvodech na sociální a zdravotní pojištění zaměstnanců a zaměstnavatelů.

Pracující matky: Pracujících matek s dětmi je zhruba 150 tisíc, pracují v průměru 17 hodin týdně za 270 Kč za hodinu, ale rády by pracovaly 21 hodin. V průměru by tedy preferovaly úvazek o 4 hodiny týdně vyšší. Navýšení jejich úvazku na úvazek preferovaný by do veřejných rozpočtů přineslo dodatečných **1,231 mld. Kč ročně**.⁷

Odstranění bariér v práci žen s dětmi do 4 let věku: odhad dodatečných výnosů veřejných rozpočtů

Matky s dětmi do 4 let věku	Počet matek v populaci	Skutečný úvazek (týdně)	Preferovaný úvazek (týdně)	Průměrná hodinová mzda	Dodatečný výnos veřejných rozpočtů (mld. Kč ročně)
Dnes nepracují	210 000	0 hodin	12 hodin	215 Kč/hod.	9,1
Dnes pracují	150 000	17 hodin	21 hodin	270 Kč/hod.	1,2
Celkem					10,3

Poznámka: Hodinové mzdy nepracujících matek jsou imputované na základě Heckmanova dvoustupňového modelu, u pracujících matek reportujeme skutečnou hodinovou mzdu (výdělek).

Zdroj: Výpočty na základě šetření MUMDOO a Životní podmínky (ČSÚ).

Naplnění pracovních preferencí matek s dětmi tedy má potenciál do veřejných rozpočtů přinášet zhruba **10 mld. Kč** ročně navíc. Tato částka téměř odpovídá celkovému výběru daně z nemovitostí v Česku nebo veřejné podpoře výdajů na výzkum a vývoj na vysokých školách. Představuje více než dvojnásobek nákladů finanční podpory studentů vysokých škol nebo výdajů na dětské přídatky, představuje zhruba pětinašobek veřejných výdajů na adiktologii, dvoj až trojnásobek ušlého výnosu z nulové spotřební daně na tiché víno.

Zdrojová data a metodika

Odhad rozpočtových dopadů vyššího zapojení žen s malými dětmi na trhu práce vyžadoval kromě předpokladu odstranění bariér i další dva: **(i)** o mzdách pravděpodobně dosažených matkami dnes nepracujícími; **(ii)** o celostátní reprezentativnosti dat šetření Mumdo.

Pro simulaci rozpočtových dopadů jsme propojili data z šetření MUMDOO s reprezentativním vzorkem populace z šetření Životní podmínky (SILC) sbíraného Českým statistickým úřadem v roce 2023.⁸ Propojení děláme na základě demografických charakteristik, které se ukázaly být důležité pro skutečnou a preferovanou výši úvazku (věk nejmladšího dítěte, nejvyšší dosažené vzdělání, ekonomická aktivita ženy a velikost obce bydliště). Na základě těchto demografických údajů bylo vytvořeno 64 skupin žen,⁹ které byly dále rozděleny podle toho, zda v současnosti pracují, nebo ne. Pro každou skupinu žen s danými charakteristikami byl spočítán průměrný preferovaný a průměrný skutečný úvazek podle šetření Mumdo.¹⁰ Tyto informace byly poté přiřazeny ženám s dětmi do 4 let v šetření SILC na základě jejich demografických charakteristik.

V šetření SILC jsme dále pro každou nepracující ženu odhadli hodinovou mzdu (tzv. imputovanou). Imputace mezd byla provedena standardní metodou Heckmanova dvoustupňového modelu. Tato metoda využívá období Mincerovy mzdové regrese, tedy regresního modelu, kde hodinová mzda je vysvětlována na základě vzdělání, věku, rodinného stavu, kraje bydliště, velikosti obce bydliště a zdravotního stavu. Mzdová rovnice je dále upravena o selekci do zaměstnání – do rovnice je zahrnuta proměnná, která postihuje nepozorované rozdíly mezi pracujícími a nepracujícími osobami. Mincerova mzdová regrese je odhadnuta na vzorku všech žen v šetření SILC 2023 zaměstnaných na pracovní smlouvu.¹¹ Na základě výsledků této regrese a jejich charakteristik jsou pak imputovány hodinové mzdy všem nepracujícím ženám s malými dětmi. Imputované hodinové mzdy poté přenásobíme preferovaným počtem hodin, čímž získáme pro každou skupinu nepracujících žen odhad jejich potenciální měsíční mzdy.

U nepracujících žen musíme také uvažovat o formě jejich zapojení na trhu práce, tedy typu smlouvy, která následně ovlivňuje výši zdanění. Zde předpokládáme, že ženy, které mají imputované měsíční výdělky nižší než 10 000 Kč, by nastoupily jako zaměstnankyně na dohody (DPP), ze svých výdělků by tedy neodváděly žádné daně ani odvody,¹² zatímco ty s příjmy nad 10 tisíc by pracovaly na pracovní smlouvu. Na základě měsíční mzdy a předpokládané formy zaměstnaneckého poměru pak vypočítáme dodatečné daně a odvody, které by domácnosti odvedly, pokud by k tomuto preferovanému zapojení žen na trh práce došlo. Výpočet daní a odvodů provádíme pomocí mikrosimulačního modelu TAXBEN,¹³ který uvažuje nejen daně a odvody nově zapojených žen, ale také vliv jejich zapojení na trhu práce na odvedené daně z příjmu dalších členů domácnosti (např. ztráta slevy na nepracující manželku u sezdaných párů, pokud výdělek ženy pečující o dítě do 3 let věku překročí hranici 68 tisíc Kč ročně).

Pro ženy s dětmi do 4 let, které pracují, hodinovou mzdu známe a známe také formu jejich zapojení na trhu práce (zaměstnání na pracovní smlouvu nebo dohodu, OSVČ). U nich jsme tedy pouze spočítali zvýšení (nebo snížení) odpracovaných hodin ze skutečně odpracovaných hodin na preferovaný počet hodin. Pro tuto skupinu jsme následně také pomocí modelu TAXBEN dopočítali, kolik by domácnost dodatečně zaplatila na daních, pokud by tyto ženy navýšily/snížily počet odpracovaných hodin podle svých preferencí. Do odvodů zahrnujeme odvody na sociální a zdravotní pojištění placené OSVČ, zaměstnanci i zaměstnavateli.

Poznámky

- 1 Za cenné komentáře a rady k první verzi děkujeme Danielu Münichovi, za poskytnutí dat ze šetření MUMDOO 2024 Lucií Bášové a Kristýně Cejnarové.
- 2 Křížková, A., & Vohlídalová, M. (2009). Rodiče na trhu práce: mezi prací a péčí. *Sociologický časopis*, 31–60.
- 3 Preferovaný úvazek: Zda a na jaký úvazek by žena chtěla pracovat.
- 4 Skutečný úvazek: Zda a na jaký úvazek žena v současnosti pracuje.
- 5 Hovoříme zde zpravidla o navýšení, neboť ve většině případů je preferovaný úvazek vyšší než skutečný, ale pokud je tomu naopak, v našich simulacích snižujeme modelovanou participaci na trhu práce a dochází ke snížení výběru daní a odvodů.
- 6 Podle šetření ČSÚ SILC 2023 je v populaci zhruba 96 tisíc nepracujících matek s potenciálními příjmy pod 10 000 Kč měsíčně (u nich předpokládáme práci na DPP), zatímco nepracujících matek s potenciálními příjmy nad 10 tisíc je zhruba 114 tisíc (u nich předpokládáme práci na pracovní smlouvu).
- 7 Podle dat SILC mají pracující matky hodinové mzdy velmi různorodé. Liší se také v tom, zda pracují na pracovní smlouvu, jako OSVČ nebo na dohody. U každé z těchto skupin jsme simulovali navýšení na jejich preferovaný úvazek zvlášť na základě jejich skutečných hodinových mezd.
- 8 Více informací o tomto šetření na webu ČSÚ [🔗](#).
- 9 Věk nejmladšího dítěte má 4 kategorie (do 1 roku, do 2 let, do 3 let a do 4 let), nejvyšší dosažené vzdělání má také 4 kategorie (základní, střední bez maturity, střední s maturitou a vysokoškolské), a velikost obce má také 4 kategorie (do 2 tisíc obyvatel, 2 000–9 999 obyvatel, 10 000–49 999 obyvatel a 50 tisíc a více). Interakcí těchto skupin (4 kategorie x 4 kategorie x 4 kategorie) vznikne 64 skupin žen.
- 10 V šetření jsou u možné výše úvazku tyto 4 možnosti: v rozsahu zhruba plného, polovičního, čtvrtinového a v menším rozsahu nebo brigádně, projektově. Těm přiřazujeme odpovídající týdenní počet odpracovaných hodin jako 40, 20, 10 a 4. Předpokládáme zde tedy, že menší než čtvrtinový úvazek (nebo brigádní, projektová práce) odpovídá zhruba 4 hodinám práce týdně, tedy desetině plného úvazku. Více informací o využívání částečných úvazků v ČR ve studii *Částečné úvazky: v Česku vzácné zboží* [🔗](#).
- 11 Zde jsme tedy předpokládali, že pokud by nepracující ženy vstoupily na trh práce, začaly by pracovat jako zaměstnanci. Práce jako zaměstnanec na smlouvu je preferována u 82 % žen z šetření MUMDOO.
- 12 Příjmy z DPP jsou zdaněny srážkovou daní ve výši 15 %. Pokud však příjmy z DPP nepřekročí 10 000 Kč měsíčně a poplatník nemá jiné příjmy podléhající dani z příjmu, je možné uplatnit na konci roku daňovou slevu na poplatníka a odvedené daně si nechat v plné výši vrátit (daňová sleva na poplatníka je v současnosti 24 840 Kč ročně, zatímco daň z příjmu dosahuje při práci za 10 000 Kč měsíčně 12 měsíců v roce pouze 18 000 Kč).
- 13 Vznik modelu TAXBEN byl podpořen grantem od Technologické agentury České republiky TD010033. Více informací o modelu TAXBEN je možné nalézt ve studii Dušek, L., Kalíšková, K., & Münich, D. (2013) Distribution of Average, Marginal and Participation Tax Rates among Czech Taxpayers: Results from a TAXBEN Model. *Finance a Úvěr: Czech Journal of Economics and Finance*, 63(6), 474–504 a také na webu IDEA [🔗](#).

DĚKUJEME VŠEM SPONZORŮM | WE THANK ALL OUR SPONSORS

Zaujala vás tato publikace?

Podpořte nezávislý akademický výzkum dopadů veřejných politik ČR a přispějte na naši činnost, abychom mohli napsat další.

IDEA při Ekonomickém ústavu AV ČR

Politických vězňů 7, Praha 1
Tel.: (+420) 602 698 440
idea@cerge-ei.cz
<https://idea.cerge-ei.cz>
[facebook.com/ideacerge](https://www.facebook.com/ideacerge) [@IDEA_ThinkTank](https://twitter.com/IDEA_ThinkTank)

Upozornění: Tato publikace reprezentuje pouze názory autorů, a nikoli oficiální stanovisko Ekonomického ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy, CERGE.

Warning: This publication represents only the views of the authors and not the official position of the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences, v. v. i. as well as the Charles University, Center for Economic Research and Graduate Education.

Odstranění překážek v práci může přinést 10 miliard do veřejných rozpočtů ročně

Policy Brief IDEA

© Klára Kalíšková

Ekonomický ústav AV ČR, v. v. i., 2025